

OULU

Kainuun
ympäristökeskus
GD4583
27.7.2007 30.07.2007

Kainuun ympäristökeskus

Virastotalo Kalliokatu 4
87100 KAJAANI

SAAP.	N. KAI-2006-Y-209
KÄSITTELEE.	SLMa - URI - JSg
JALJ. JA. ELL.	
wei fun 17.7.07	

1. Kainuun ympäristökeskuksen asiakirja KAI-2006-Y-209
2. MAAVER ak FD5900 19.7.2007

SELVITYS VUOSANGAN AMPUMA- JA HARJOITUSALUEEN TOIMINNASTA

1. YLEISTÄ

Kainuun ympäristökeskus on 1. viiteasiakirjalla pyytänyt Pohjoisen Maanpuolustusalueen esikuntaa selvittämään toimintaa Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueella. Pohjoisen Maanpuolustusalueen esikunta on pyytänyt asiasta selvityksiä Maavoimien esikunnan rungolta sekä Kainuun Prikaatilta. Saadut selvitykset sisältyvät tähän asiakirjaan.

2. LINJAUKSET ALUEEN KEHITTÄMISESSÄ

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue on valtakunnallisesti luokiteltu kehitettäväksi alueeksi. Maavoimien esikunnan runko katsoo omassa lausunnossaan, että Vuosangan ampuma- ja harjoitusaluetta tulee kehittää valtakunnallisesti tärkeänä sotilasalueena siten kuin asiaa on valmisteltu Pääesikunnan Maavoimaesikunnan johdolla.

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen kehittämisessä näkökulmana on, että puolustusvoimien lakisääteiset ydintehtävät kyetään turvaamaan myös pitkällä aikavälillä.

Aluetta on suunniteltu laajennettavaksi heti kun alueen maakuntakaava sen mahdollistaa.

3. ALUEEN KÄYTTÖ

3.1 Alueen historia

Pohjois-Savon Prikaati siirtyi Kuopiosta Kajaaniin vuodesta 1962 alkaen siten, että I Pataljoona siirtyi 11.2.1962. Kainuun Prikaati perustettiin vuonna 1965. Saapumiserän vahvuus oli noin 600 miestä.

Sopimus Vuosangan alueen käytöstä solmittiin 17.12.1965. Aikaisemmin ammunnat oli suoritettu Ristilammella (Rovajärvellä) sekä Sotinpurossa. Vuosangan maalialue oli 720 ha. Maalialuetta laajennettiin vuonna 1984. Jussinjärvenkankaan laajennusala oli 190 ha. Saapumiserän vahvuus Kainuun Prikaatissa oli tuolloin 900.

Aluetta laajennettiin 1989 (sopimus 13.6.1989) Salmisenkankaan - Tornimäen väliselle alueelle ja Tuulantien - Jussinjärven alueelle. Pinta-

ala oli laajennuksen jälkeen 7575 ha josta maalialuetta 1090 ha. Sopimusta muutettiin siten, että tykistöllä ampuminen oli mahdollista. Tykistön tuliasemat rakennettiin 1990 Kivikankaalle ja Katajalampi – Rai-viokangas alueelle 1993 - 1995. Tykistöllä on ammuttu alueella vuodesta 1990 alkaen.

KAIPR:n saapumiserän vahvuus nousi vuonna 1997 1200:n (30 % nousu), joka aiheutti painetta Vuosangan laajentamiselle. Kainuun Prikaati teki Puolustusministeriölle esityksen alueen laajentamisesta 8.2.1996. Esitystä tehtäessä ei ollut tiedossa Pohjan Prikaatin lakkauttaminen. Alueen laajentamissuunnitelmaa tarkennettiin 1999. Sopimus alueen laajentamisesta solmittiin 25.1.2000. Alueen kokonaislaajuus on tällä hetkellä 13 850 ha, joista maalialuetta on 3374 ha.

3.2 Alueen käyttö 1998 – 2007

Nykyinen Pohjoisen Maanpuolustusalueen harjoitusjärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 1996. Harjoitusjärjestelmään on vuosien aikana tehty pieniä tarkennuksia mm opetustavoitteiden, toteutuksen ja harjoitusten pituuden suhteen.

Joukko-osastojen (KAIPR) omien, Maanpuolustusalueen harjoitusjärjestelmään kuulumattomien harjoitusten määrä on tarkasteluajanjakso- la kasvanut 25 vrk (20 % kasvu). Pääosa lisääntyneestä käytöstä tulee peruskoulutuskauden ammunnoista, joissa ammutaan vain kiväärikalibri- berisilla aseilla. Loput kasvusta aiheutuu aselajiammuntojen lisääntymisestä, lähinnä huoltojoukkojen ammunnoista. Niissä ei ammuta raskail- la aseilla.

Kertausharjoitusten määrä Vuosangassa on kahden viime vuoden aikana laskenut merkittävästi. Vuosina 2006 ja 2007 ei ole toteutettu yhtään joukkojen (komppania – pataljoona) harjoitusta.

Raskaiden aseiden käytön osalta muutoksia on tapahtunut. Pohjoisella Maanpuolustusalueella siirryttiin vuosien 2002 – 2003 aikana järjestelmään, jossa Kainuun Prikaati ja Jääkäriprikaati kouluttavat kumpikin vuodessa yhden kranaatinheitinkomppanian. Ennen vuotta 2002 kumpikin joukko-osasto kouluttivat kaksi vajaata kranaatinheitinkomppaniaa vuodessa. Vuosangan osalta tämä tarkoitti raskaan kranaatinheitin- tön (120 mm) laukaussuuremman pienenemistä noin 10 - 20 % vuodessa.

Tykistön osalta luovuttiin 105 mm haupitsin koulutusikästä 2000 - luvun alkupuolella. Kyseisellä kalustolla ammuttiin Vuosangassa ainakin vielä vuonna 2002. Muita vuonna 1998 ja sen jälkeen koulutusikästä olleita kenttätykkeitä olivat kaliiberin mukaan lueteltuna 122 mm, 130 mm, 152 mm ja 155 mm. Lisäksi käytössä on 120 mm raketinheitin. Tykistöaseilla ammuttujen laukausten määrä ei ole kasvanut.

Tarkasteluajanjaksona muiden kuin tykistöaseiden kehitys on ollut malli- tista. Käyttöön on otettu uusia asemalleja ja muita taisteluvälineitä. Käytössä on uusi rynnäkkökivääri, joka tosin ampuu täsmälleen samaa patruunaa kuin vanhempikin malli. Tarkkuuskiväärin kaliiberi on muut- tunut 7,62:sta 8,6:n ja kevyiden konekiväärien kantama on lisääntynyt, mitkä ovat aiheuttaneet em. aseiden vaara-alueiden laajenemisen.

Kranaatinheittimistön osalta käyttöön on saatu uusi ampumatarvike, jonka maksimi ampumaetäisyys on aikaisempaa pidempi. Räjäh-dysainetta kranaatissa on saman verran kuin aikaisemminkin.

Pioneeritoiminnan osalta käyttöön on tullut uusia versioita vanhoista taisteluvälineistä. Muutokset, kuten esimerkiksi elektroniikan uusiminen eivät vaikuta välineiden ympäristövaikutuksiin.

Kokonaisuutena muiden kuin tykistöaseiden kehityksessä tapahtuneet muutokset ovat ympäristöä ja sen rasittumista ajatellen hyvin vähäisiä. Ympäristönäkökohtien perusteella alueella suoritettavissa ammunnois-sa ei ole tapahtunut tarkasteluajanjaksona oleellisia muutoksia.

4. ASETEKNOLOGIAN KEHITTÄMISNÄKYMÄT

Aseteknologia kehittyy pitkällä aikajänteellä kohti entistä tehokkaampia ja tarkempia asejärjestelmiä. Parempi teho saavutetaan pääosin tarkkuutta lisäämällä. Taistelujoiden henkilökohtaisiin aseisiin ei ole odotettavissa muutoksia lähivuosina. Mahdollista on, että rynnäkkökiväärin osalta siirrytään joskus pienempään kaliiberiin, 5,56 mm. Hankintapäätös uudesta kevyestä kertasingosta tehtänee lähivuosina.

Asejärjestelmien osalta ohjukset ja tykistöaseiden kuorma-ammukset ovat keskeisin kohde, jossa kehitystä on odotettavissa. Hankinnassa on uusi ilmatorjuntaohjus, jota ei tulla ampumaan Vuosangassa. Tykistöaseissa merkittävin hanke on jo käyttöönottoaiheessa oleva raskas raketinheitin. Sillä Vuosangassa ampuminen ei liene mahdollista mahdollisen aluelaajennuksen jälkeenkään. Kainuun Prikaati ei tule koulutamaan kyseistä asejärjestelmää. Raskaalle raketinheitimelle ei ole vielä olemassa varomääräystä.

Tykistön ammusten kaliiberi ei tule kasvamaan, kehityksen painopiste on erikoisammusten (kuorma-ammukset) kehittämisessä ja hankinnassa. Erikoisammukset voivat sisältää ohjautuvia projektiileja tai erilaisia rypäleammuksia. 155 mm kanuunaan on jo operatiivisessa käytössä oleva kuorma-ammus, sen ammunnat ovat kuitenkin mahdollisia vain Rovajärvellä tarkoitukseen erikseen varatulla alueella.

Uudet asejärjestelmät ovat kalliita. Määrällisesti niiden koulutusikäyttö tulee vähenemään verrattaessa niitä nykyisiin järjestelmiin. Välineiden kalleus yhdistettynä mittaviin vaara-alueisiin aiheuttaa sen, että uusien välineiden ammunnat tullaan tykistöaseiden osalta keskittämään Rovajärvelle valtakunnallisiin harjoituksiin.

Muiden aselajien käyttämiin taisteluvälineisiin ei ole odotettavissa vaikutukseltaan nykyisiä suurempia taisteluvälineitä, vaan kehitys etenee kohti täsmäaseita.

5. KEHITTÄMISSUUNNITELMIEN TOTEUTUMINEN JA ALUEEN LAAJENTAMINEN VUODEN 1999 YVA-PÄÄTÖKSEN JÄLKEEN

Alue on laajentunut 1998 kehityssuunnitelman mukaisesti. Sopimus Vuosangan alueen laajentamisesta solmittiin 25.1.2000 metsähallituk-

sen ja Puolustusministeriön välillä. Tämän laajennuksen jälkeen ei ole tapahtunut laajennuksia.

Kehittämissuunnitelmat ovat toteutuneet vain osittain amuntoihin liittyvien toimintojen osalta. Tykistön maalipisteitä on vain noin 60% suunnitellusta ja ne ovat kohdentuneet viidelle maalialueelle.

Suunnitelmassa mainitusta tiestöstä on rakennettu noin 80 %. Olemassa olevan tiestön kunnossapitoon on jouduttu käyttämään resursseja suunniteltua enemmän. Alueelle on rakennettu myös palokujia, joita ei ole vuoden 1998 kehittämissuunnitelmassa.

Tuliasemien linnoittamista ei ole saatu toteutettua suunnitellussa laajuudessa. Suunnitelluista 65 pesäkkeestä on rakennettu alle puolet.

6. VUOSANGAN KIINTEÄT AMPUMAPAIKAT

Alueella ei ole ympäristönsuojeluasetuksen 1 §:n 14) a-kohdan tarkoittamia kiinteitä ampumaratoja. /1./

Alueella on ampumapaikkoja, joissa tietty harjoitustoiminta on vakiintunut kyseiselle paikalle, esim. sinkorata, käsikranaattien heittopaikka, räjäytyspaikat, tykistön suora-ammuntapaikka. Lisäksi on erilaisia linnoitettuja ampumapaikkoja, kuten ryhmän pesäkkeitä ja tuliasemia.

Lainaus Vuosangan johtosäännöstä /2./:

"Alueella on rakennettuja kiinteitä maalilaitteita ja linnoitettuja ampumapaikkoja:

- 1 aseiden kohdistuspaikka (Jussinlamminkangas)
- 2 maalirataa (Pst -mäki, Matalalampi)
- 2 käsikranaatinheittopaikkaa (Tuulantie)
- linnoitettuja ryhmän pesäkkeitä
- 3 joukkueen linnoitettua tukikohtaa (Johtola, Kaivo, H-ura)
- linnoitettuja tst -parin tuliasemia
- miinojen räjäytyspaikka ja räjäytysharjoituspaikka
- taajamataistelupaikka (Jorojärvi)

Panssarintorjunta-aseiden ontelolaukauksia saa ampua vain Leikkauksen ja Sinkotien ampumapaikoilla. Panssarintorjuntaohjusten maalialueena käytetään ensisijaisesti Likosen kivirakkaa."

Vakioidut tykistön tuliasema-alueet ja maalialueet ovat liitteessä 1. Linnoitetut ja vakioidut ampumapaikat ovat liitteessä 2.

7. ALUEEN TULEVA KÄYTTÖ

Alueen tulevassa käytössä puolustusvoimat ottaa huomioon maakuntakaavan mukaiset suunnittelumääräykset, joiden mukaan alueen käyttöä suunniteltaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota yleisen virkistyskäytön tarpeisiin, turvallisuuteen, meluntorjuntaan, pohjavesien suoje-

luun sekä luonnon- ja ympäristöarvoihin. /3./

Tiukentuneet varomääräykset ovat laajennustarpeen merkittävin syy. Ammuntoja on vaikea saada sovitettua käytössä olevalle alueelle.

Jalkaväkiammuntojen osalta on tarpeen muuttaa joidenkin ammuntojen suorituspaikkaa sekä ampumasuuntaa.

Keljonkankaan itäpuolella olevaa Paloahon - Latvavaaran laajennus-
aluetta on suunniteltu käytettäväksi joukkojen ja johtamispaikkojen
ryhmitysalueena.

Laajennusalueelle on suunniteltu sijoitettavaksi uusia tykistön tu-
liasemia. Alueen eteläosaan suunnitellut kahdet tuliasemat mahdollis-
tavat monipuolisemman tuliasematoiminnan. Alueen eteläosista am-
muttujen laukausten määrä tulee kokonaisuudessaan vähenemään
osan ammunnoista siirtyessä Kivijärven alueelle alueen luoteisosaan.

Kivijärven suunnalla suunnitellut tuliasemat mahdollistavat jalkavä-
kiammuntojen tukemisen merkittävästi nykyistä paremmin, komppanian
hyökkäysammunnan suuntaa tultaneen täällöin muuttamaan. Akuutein
tarve uusilla tuliasemilla on Kivijärven alueella. Tuliasemia ei suunnitel-
la Kivijärven virkistysalueelle, eikä toiminta vaarana virkistyskäyttöä.

Vuonna 2008 kertausharjoitusten määrä moninkertaistuu vuosien 2006
ja 2007 tasosta myös Kainuun Prikaatin osalta, mikä vaikuttaa Vuo-
sangan käyttöön. Vuoden 2008 tason odotetaan säilyvän myös jatko-
vuosina. Ampumapäiviä kertausharjoitusjoukoilla tulee olemaan vuo-
dessa 5 - 8. Kertausharjoitusten määrä on vuodesta 2008 alkaen sa-
malla tasolla kuin vuosituhaten vaihteessa. Kenttätykistön kertaush-
harjoituksiin liittyvät ammunnat on suunniteltu toteutettavaksi Rovajär-
vellä.

Alueelle on suunnitteilla kiväärikaliberisten aseiden kohdistuspaikka,
jonka suojarakenteet täyttävät kivääriradalle asetetut määräykset. Ra-
dalle on suunniteltu 40 ampumapaikkaa ja ampumaetäisyys on 150
metriä.

Uusia teitä on suunniteltu rakennettavaksi noin 3 km. Mikäli Pääjärven
itäpuolelle joudutaan rakentamaan uusi tie siviililiikenteen mahdollista-
miseksi, lisää se uuden tien tarvetta noin 2 km. Tykistön tuliasema-
alueille on rakennettava toiminnan mahdollistavat tuliasemaurat.

8. YMPÄRISTÖKYSYMYKSET

8.1 Arvio toimintojen vaikutuksista luonnon- ja asuinympäristöön

Melu ja tärinä

Raskaiden aseiden amunnasta ja räjäytyksistä aiheutuu melua, joka
havaitaan lähialueella meluna tai tärinästä taikka molempina. Pieni ka-
liiberisista aseista ja liikenteestä ei aiheudu merkittävää melua ja tä-
rinää laajalle ympäristöön. Tarkempia arvioita ampumamelun vaikutuk-
sista asuinympäristöön ja alueen virkistyskäyttöön voidaan esittää vas-
ta Vuosangan ympäristömeluselvityksen valmistuttua (määräaika

29.2.2008). Tässä vaiheessa voidaan kuitenkin todeta, että tykistön ammuntojen aiheuttama melu on luonteeltaan tilapäistä, koska vuosittain ammunnat jakautuvat kolmeen noin viiden päivän mittaiseen jaksoon.

Puolustusvoimissa on käynnistymässä ammuntojen ja räjäytysten aiheuttaman tärinän selvitystutkimukset. Tutkimuksen tavoitteena on tehdä selvitys ympäristötärinästä puolustusvoimien kannalta. Tutkimuksen avulla pyritään antamaan oikeaa tietoa tärinäilmiöstä valitustapauksissa ja luodaan menettelytapoja tärinän mittaamisesta sekä arvioimisesta.

Luonnonolot ja luonnonsuojelu

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue sisältyy Metsähallituksen laatimaan Kainuun luonnonvarasuunnitelmaan kaudelle 2002-2011 sekä Kellon alue-ekologiseen suunnitelmaan vuodelta 2001. Luonnonvarasuunnitelma on maiden, metsien ja vesien käytön ja hoidon yleissuunnitelma, jossa on määriteltäviä pitkäaikavälin suuntaviivat maakunnallisella tasolla. Alue-ekologinen suunnittelu kohdistuu suppeammalle alueelle, jonka avulla pyritään turvaamaan metsien monimuotoisuuden säilyminen sekä sovittamaan yhteen metsien ja metsäluonnon erilaisia käyttömuotoja. Tavoitteena on, että alueelle muodostettu ekologinen verkosto turvaa alueen eläin- ja kasvilajiston monimuotoisuuden, populaatioiden elinvoimaisuuden ja leviämismahdollisuudet sekä alueen asukkaiden viihtyvyyden.

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen sisällä sijaitsee kokonaan Hevoshuuhdinpuron ja Honkivaaran (SCI FI1200207) Natura-alue sekä osa Pellinkankaan (SCI FI1200214) Natura-alueesta. Hevoshuuhdinpuron ja Honkivaaran alue on vanhojen metsien suojeluohjelman kohde, jonka rajaukseen sisältyy arvokas pienvesikohde ja soita. Hevoshuuhdinpuron ja Honkivaaran suojelupäätöksen yhteydessä on huomioitu puolustusvoimien toiminta alueella, eikä puolustusvoimien toiminta ja sen kehittäminen rajoita alueen suojelua. Pellinkangas on vanhojen metsien suojeluohjelman kohde, johon kuuluvat arvokkaat suot ja pienvedet muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden ja niillä on myös suuri virkistyskäyttöarvo. Alueella on edustava vanhojen metsien eläinlajisto sekä useita luontodirektiivin luontotyyppejä.

Pellinkankaan osalta nykyinen puolustusvoimien alue sekä selvitysalue eivät heikennä niitä Natura-alueiden luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on valittu Natura 2000-verkostoon. Puolustusvoimien harjoitusalueeseen sisältyminen voi jossain määrin edistää Natura-alueiden suojelua, sillä jokamiehen oikeudella liikkuminen alueilla vähenee tai ajoittain estyy puolustusvoimien rajoittaessa alueen käyttöä turvallisuuksista ammuntojen aikana. /3./

Natura-alueiden suojelu ei ole ristiriidassa puolustusvoimien toiminnan kanssa. Kainuun Natura 2000-verkoston hoidon ja käytön yleissuunnitelman mukaan ampuma- ja harjoitusalueella sijaitsevilla Natura-alueilla ei ole tarvetta ryhtyä aktiivisiin luonnonhoito- tai ennallistamistoimenpiteisiin.

Alueella sijaitsee Rimpisuon - Tiilipuron soidensuojelualue (SSO110369), jossa kaikenlainen kaivautuminen ja liikkuminen ajoneuvoilla on kielletty, joten puolustusvoimien toiminta ei rajoita alueen suo-

jelua. Myös muut arvokkaat luontokohteet säilyvät alueella luonnontilassa. /2./

Maalialueella tapahtuva maaperän muokkaantuminen, kasvillisuuden rikkoontuminen ja maastopalot suosivat hyönteis- ja lintulajeja sekä kasveja, joita muutoin ei alueella esiintyisi. Toiminta synnyttää paahdeympäristöjä, kuten paisterinteitä, joihin muodostuu harvinaisia tai uhanalaisia lajeja suosivat olosuhteet. /4./

Laajennusalueilla ei tapahdu luonnonolojen muokkaamista muilta osin kuin uusien tuliasema-alueiden ja niiden vaatiman tiestön osalta. Tykkien tuliasemat raivataan puustosta ampumasuunnasta ja maaperää muokataan niin, että tykit voidaan ajaa aseisiin. Tuliasema-alueilla ja tiestöllä on vain paikallista vaikutusta, eikä niitä sijoiteta arvokkaille luontokohteille. Liikkuminen vaara-alueilla on rajoitettua vain ammuntojen aikana.

Eläimistä metsäpeuran esiintyminen ja kannan pienentyminen viimeaikoina Kainuussa ja Kuhmossa ovat aiheuttaneet keskustelua. Tuoreen tutkimuksen mukaan Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) arvioi, että susien lukumäärä oli viime vuoden lopulla 250 - 260 yksilöä. Kanta keskittyi voimakkaasti Kainuun ja Pohjois-Karjalan riistanhoitopiireihin, joiden alueella eleli yli puolet Suomen susikannasta. Tutkimuslaitoksen mukaan susikanta on voimistunut lähes kolminkertaiseksi verrattuna vuoteen 1999, jolloin vähimmäiskannaksi arvioitiin 95 yksilöä. Arviot pohjautuvat useampaan eri aineistoon, joista tärkein on suurpe-toyhdyshenkilöiden kirjaamat havainnot. Laskennan perusteella Kainuussa oli 55 - 62 sutta. Kanta keskittyy Kuhmoon, missä arvioitiin olleen 32 yksilöä. RKTL:n tietojen mukaan suurin yksittäinen peurakanta vähentävä tekijä näyttäisi olevan alueen susikannan vahvistuminen. /10./

Maaperä, pinta- ja pohjavedet

Puolustusvoimien pilottikohteessa Niinisalon Pohjankankaan ampuma- ja harjoitusalueella raskaiden aseiden ja räjähteiden käytöstä ei ole todettu tehtyjen tutkimusten mukaan jäämiä maaperässä tai pohjavedessä. Koko harjoitusalue sijaitsee tärkeällä pohjavesialueella. Palamis- tai räjähdystapahtumassa räjähdysaineet palavat erittäin täydellisesti. Räjähteiden tai ruudin hävittäminen samassa kohden laajassa mitassa voi mahdollisesti aiheuttaa raskasmetallien sekä räjähdysainejäämien kertymistä maaperään. Räjähdysaineiden ja ruudin sisältämien aineiden kaikkia ympäristövaikutuksia ei vielä tunneta. /5./

Lähinnä pintavesien pilaantumista voi tapahtua ampumaradoilla ampumapaikkojen ja taustapenkköjen läheisyydessä, jonne runsaimmin kertyy raskasmetalleja. Raskasmetallien kulkeutumista pohjaveteen tapahtuu niukasti. /6./

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen käytössä olevien saunojen rannoilta vuosittain otettujen vesinäytteiden perusteella pintavedet ovat uimakelpoisia. Alueen käytössä olevien talousvesikaivojen (3 kpl) vesi on talousvesikelpoista. Muita pinta- ja pohjavesiä ei ole Vuosangassa tutkittu.

Maali- ja majoitusalueilla ei ole pohjavesialueita. Koko ampuma- ja harjoitusalueen käytössä olevalla alueella sijaitsee kaksi pohjavesikeskit-

tymää. Ampuma- ja harjoitusalueen itäosassa sijaitsee Tulikankaan pohjavesialue (1129043), joka on luokiteltu II- ja III-luokan pohjavesialueeksi. Alueen eteläosassa on II-luokan pohjavesialueet Honkalampi (1129053), Särkkäinsuo (1129054), Tolkansärkkä (1129055) sekä Aapossärkkä-Huuhilovaara (1129056), jotka sijaitsevat kokonaan tai osittain ampuma- ja harjoitusalueen sisällä. Pohjavesialuekorttien tietojen mukaan näillä pohjavesialueille ei ole vedenottamoja eikä pohjaveden laatua ole tutkittu. /7./

Puolustusvoimien toiminta pohjavesialueilla on ohjeistettu johtosäännössä /2./ Tulikankaan pohjavesialueella sijaitseva metsästäjien ampumarata ei ole puolustusvoimien käytössä eikä puolustusvoimat vastaa sen toiminnasta tai vaikutuksista.

Laajennusalueilla ei ole pohjavesialueita eikä laajennuksilla ole vaikutusta nykyiseen toimintaan pohjavesialueilla. Näin ollen voidaan arvioida, että laajennuksella ei ole vaikutusta pohjavesialueisiin eikä laajennus lisää pohjaveden pilaantumisriskiä.

Jätehuolto

Ei vaikutusta alueella, koska kaikki jätteet kerätään ja viedään pois joko kierrätykseen tai hyväksytylle kaatopaikalle. Ongelmajätteet kerätään ja toimitetaan asianmukaisesti käsittelyyn.

Ilmansuojelu

Ajoneuvoista tulee päästöjä ilmaan, joiden määrästä ei ole tarkkaa tietoa. Voidaan kuitenkin arvioida, että vaikutukset ovat todennäköisesti häviävän pieniä maakunnan kokonaisilmanpäästöihin verrattuna.

8.2 Tehdyt toimenpiteet ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi

Yleisesti puolustusvoimissa

Ympäristönsuojelutyötä on puolustusvoimissa tehty jo vuodesta 1970 lähtien, jolloin asetettiin ensimmäinen ympäristönsuojelutoimikunta ja puolustusministeriön toimesta perustettiin ensimmäisiä luonnonsuojelukohteita ampuma- ja harjoitusalueille.

Puolustusvoimissa on teetetty ulkopuolisilla konsulteilla useita selvityksiä liittyen ampumatoiminnan ympäristövaikutuksiin. Selvitykset ovat julkisia. Merkittävimmät ympäristökysymykset koskevat ampumamalluun liittyviä asioita ja ampumaratojen taustavallien lyijyä. Lisäksi on tehty pilaantuneiden maa-alueiden selvityksiä ja puhdistamista. Puolustusvoimissa toteutettavat ympäristöhankkeet priorisoidaan valtakunnallisesti. /8.,9./

Vuosangassa

Meluhaittojen vähentäminen

Laajennusaluesuunnitelma on suunnattu asumattomille alueille, pääosiltaan luoteen suuntaan (Kivijärvi). Laajennusalue vähentää melua

asutulla alueella etelässä ja kaakossa, kun tykistön ampumatoiminta suuntautuu aiempaa enemmän alueen luoteisosaan. Alkuperäisessä laajennussuunnitelmassa olleesta Pellinkankaan tuliasemasta on luovuttu, koska alue sijaitsee kaakossa lähellä asutusta. Samoin lännessä tykistön tuliasemaa on siirretty noin 2 km kauemmas Pääjärvestä.

Ampumatoiminnan ympäristömeluselvytys on käynnistetty ja se valmistuu 29.2.2008 mennessä.

Jätehuollon kehittäminen

Alueelle on tehty jätehuoltosuunnitelma. Kaikki jätteet kerätään pois alueelta ja maastosta. Jätteitä ei enää polteta alueella. Metallit kerätään kierrätykseen. Biojäte kerätään jätekaivoon.

Kuorikekäymälöihin on rakennettu betonisista kellarielementeistä umpinaiset säiliöt, jotka tyhjennetään imuautolla. Rakennuksissa olevien käymälöiden jätevedet kerätään umpikaivoihin, jotka tyhjennetään imuautolla.

Saunojen jätevesien käsittelyä on tehostettu rakentamalla imeytyskentät haja-asutusalueita koskevien määräysten mukaiseksi.

Maaperän ja pohjavesien suojeleminen

Polttoaineenjakopaikka on rakennettu KTM:n päätöksen ja ympäristökeskuksen määräysten mukaisesti. Polttoaineenjakopaikka sijaitsee ajoneuvopihalla, jonka pintavedet johdetaan hälytysjärjestelmällä varustettuun öljynerotuskaivoon.

Mahdollisista pilaantuneiden maiden kohteista on tehty kartoitus.

Selvilläolovelvoitteen täyttämiseksi on johtosäännössä käsketty suorittaa ammunnoista ja niissä käytetyistä ampumatarvikkeista käytönseuranta. Tykistön ja kranaatinheittimistön ammunnat on ilmoituksessa eriteltävä tuliasema-alueittain. Yli 10 kg räjähdysainetta sisältävät räjäytykset on dokumentoitava kellonaikoineen. /2./

Vuosangan johtosäännössä /2./ on käsketty seuraavat toimintatavat ympäristönsuojelun osalta:

Vaarallisella alueella sijaitsee Rimpisuon - Tiilipuron soidensuojelualue, jossa kaikenlainen kaivautuminen ja liikkuminen ajoneuvoilla on kielletty. Alue on rajattu Vuosangan karttaan violetilla vahvennuksella sekä merkitty maastoon kilvillä ja puihin maalatuilla valkoisilla puuta ympäröivillä renkailla.

Natura-alueilla ja vanhojen metsien suojeluohjelmaan kuuluvilla Hevosshuuhdinpuron ja Pellinkankaan alueilla kaivautuminen sekä liikkuminen ajoneuvoilla on kielletty.

Arvokkaita luontokohteita sisältäville alueille ei saa sijoittaa maaleja eikä alueita saa vaurioittaa ajoneuvoilla. Alueilla ei saa kaivautua.

Pohjavesialueille ei saa perustaa polttoaineiden jako- ja täydennyspaikkoja eikä kuljetusvälineiden huoltopaikkoja. Talouspaikkojen ryhmittämisessä pohjavesialueille on huomioitava, että mikäli kenttäkeitin

käyttää polttoaineena dieselöljyä, on varmistuttava siitä, ettei polttoainetta pääse maahan. Varmistaminen tapahtuu käyttämällä imeytysmattoa ja imeytysturvetta keittimen alla.

Syntyvä biojäte on toimitettava pois pohjavesialueelta. Maahan kaivettavien kenttäkäymälöiden (riut) tekeminen on kielletty.

8.3 Toimenpiteet ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi tulevaisuudessa

Alueelle valmistuvan ympäristömeluselvityksen perusteella määritetään melualue puolustusvoimien arviointiohjeen mukaisesti. /10./

Valtakunnallista pilaantuneiden maiden kartoitusta jatketaan ja tietoja päivitetään. Puolustusvoimat tekevät valtakunnallisesti jatkuvasti selvitystyötä toimintojensa, kuten ammuntojen ja räjäytysten ympäristövaikutuksista. Tutkimukset eri toimintojen vaikutuksista erityyppisillä alueilla antavat tietoja, joiden avulla päätetään mitä on tarpeellista tutkia ja seurata toimintojen vaikutusten seuraamiseksi. Esimerkiksi maastosta tai vesistä otettavien näytteiden tarpeellisuus ja analysointitarpeet pitää tarkoin harkita ja kohdistaa perustellusti. Vuosangan alueen vesien seuranta voidaan tarkentaa, mikäli mahdollisten pilaantuneiden maiden kohteiden kartoituksessa ilmenee riskikohteita.

Ympäristönsuojelulain selvilläolovelvoitteen täyttämiseksi ammunnoista pidetään kirjaa, jonka avulla voidaan arvioida ympäristökuormitusta ja vaikutuksia.

Jätehuoltoa kehitetään pyrkimällä lajittelun tehostamiseen.

Tykistön tuliasemien ympäristöön on suunniteltu jätettäväksi suoja-
vyöhyke, jolla hakkuita ei toteuteta.

Puolustusvoimille on tärkeää kansalaisten hyväksyntä myös ympäristönsuojeluasioissa. Ympäristöasioiden hallintaa kehitetään edelleen otamalla käyttöön toimivia malleja ja menetelmiä. Ympäristötyötä tehdään uskottavasti, systemaattisesti ja pitkäjänteisesti. /8./

8.4 Pohjoisen maanpuolustusalueen esikunnan kanta ympäristöluvan ja YVA-menettelyn tarpeellisuudesta

Ympäristöluvan tarpeellisuus

Ampuma- ja harjoitusalue ei ole suoraan ympäristölupavelvöllinen kohde. Harjoitusalueen sisällä esimerkiksi ampumaradat ja polttoainekeluasemat voisivat kuulua ympäristölupavelvöllisyyden piiriin.

PMPAE:n näkemyksen mukaan ympäristöluvan hakeminen koko ampuma- ja harjoitusalueelle ei ole tarkoituksen mukaista. PMPAE ehdottaa, että ampuma- ja harjoitusalueet merkittäisiin ympäristöhallinnon VAHTI-tietojärjestelmään, jolloin alueet olisivat viranomaisen valvontakohteita. Näkemys on yhtenevä Ympäristöministeriön ampumaratatyöryhmän muistiossa esitetyn kanssa.

YVA-menettelyn tarpeellisuus

Laajennusalueet eivät käsitä YVA-asetuksen mukaisesti: ”yli 200 hehtaarin laajuisen yhtenäiseksi katsottavan alueen metsä-, suo- tai kosteikkoluonnon pysyväisluonteista muuttamista toteuttamalla uudisojituksia tai kuivattamalla ojittamattomia suo- ja kosteikkoalueita, poistamalla puusto pysyvästi tai uudistamalla alue Suomen luontaiseen lajiin kuulumattomilla puulajeilla.

Harkittaessa arviointimenettelyn soveltamista yksittäistapaukseen YVA-lain 4 §:n 2 momentin mukaisesti voidaan todeta, että:

Laajennushanke ei muuta laajennusalueiden maankäyttömuotoa kokonaisuudessaan, ainoastaan tykistön tukiasemissa nykyistä metsätaloudekäyttöä ei voida jatkaa. Vaara-alueiden vuoksi laajennettavat alueet eivät muuta nykyistä maankäyttöä eikä rajoita alueiden käyttöä muulloin kuin ammuntojen aikana turvallisuussyistä, ajallisesti noin 15 vuorokautta vuodessa tykistöammuntojen aikana.

Luonnonvarojen runsauteen, laatuun, uudistumiskykyyn ja käyttöön sekä luonnon sietokykyyn laajennusalueilla ei ole vaikutusta.

Laajennuksen vaikutuksista melu lienee laajimmalle leviävä vaikutus, joka voidaan kokea häiritsevänä. Melun kannalta laajennusalueen merkittävin suunta on luoteeseen nykyisestä alueesta, jonne uusia tukiasemia suunnitellaan. Tällä alueella on hyvin vähän asutusta, joten meluvaikutukset vähenevät asutulla alueella etelässä ja kaakossa, kun ammunnoista aiempaa suurempi osa suoritetaan alueen luoteisosassa. Ampumamelun leviämisestä ympäristöön saadaan tarkempaa tietoa, kun aluetta koskeva ympäristömeluselvitys valmistuu 29.2.2008 mennessä. Melun kannalta merkittäviä ammuntoja on vuodessa 2 - 3 viikon aikana, joten tässä vaiheessa voidaan kuitenkin arvioida, että kokonaisuudessaan meluvaikutusten kesto, toistuvuus ja suuruus ovat sitä luokkaa, ettei niiden perusteella YVA-selvitykseen ole tarvetta.

Laajennusalueisiin ei kohdistu haittaa jätteistä tai pilaantumisista. Onnettomuusriskejä on pyritty pienentämään varomääräyksillä, toimintaohjeilla ja valvonnalla. Onnettomuustapauksiin on varauduttu torjuntavälineistöllä ja koulutetuilla toimintatavoilla.

Edellä mainittujen YVA-lain ja -asetuksen kohtien perusteella **pohjoisen maanpuolustusalueen esikunnan näkemys on, että ympäristövaikutukset voidaan käsitellä riittävän laajasti selvitysalueen kaavoituksen yhteydessä.** Merkittävää lisätietoa ympäristövaikutuksista saadaan, kun ympäristömeluselvitys valmistuu. Pohjoisen maanpuolustusalueen esikunta **esittää, ettei ampuma- ja harjoitusalueen laajennus edellyttäisi ympäristövaikutusten arviointimenettelyä,** koska toiminta on alueella ollut jo useita vuosia, eivätkä toiminnasta aiheutuvat ympäristövaikutukset kokonaisuutena ottaen lisäänty.

Lähteet:

1. Puolustusvoimien ampumatoiminta maankäytön suunnittelussa ja ympäristölupamenettelyssä, Ampumaratatyöryhmän mietintö, Suomen ympäristökeskus 38/2006
2. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen johtosäntö, voimassa 1.7.2007 alkaen
3. Kainuun maakuntakaava 2020, kaavaselostus, 7.5.2007
4. Sotilasalueet suojaavat luontoa, Jaakko Kullberg, FM, Museomestari, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Ruotuväki-lehti 13/2005
5. Pohjankankaan ampuma-alueen hydrogeologiset olosuhteet ja pohjaveden pilaantumisriskit, Maa ja Vesi Oy, 26.6.2002
6. Raskasmetallien ympäristövaikutukset puolustusvoimien pistooli- ja kivääriampumaradoilla - yhteenvetoraportti, Ramboll Finland Oy, 82108582, 2005
7. Pohjavesialuekortit, Kuhmo, Vesi- ja ympäristöhallitus, 1995
8. Ympäristöasioiden hallinta puolustusvoimissa, Pääesikunnan selvitys, AD3090, 7.2.2007
9. Lappeenrannan Huhtiniemen entisen ampumaradan kunnostustavoitteiden määrittäminen riskinarvioinnilla, Ramboll Finland Oy, 82116930, 20.6.2007
10. Raskaiden aseiden ja räjähteiden aiheuttaman ympäristömelun arviointiohje, Pääesikunta, R20/22.8/D/I, 13.7.2005
11. Kainuun susilaskenta 2007, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, petotutkija Ilpo Kojola, 17.7.2007, http://www.rktl.fi/riista/suurpedot/kainuun_susilaskenta.html ja Susien määrä kasvanut, YLE uutiset, 5.7.2007

Esikuntapäällikön sij
Eversti

Matti Pesonen

Osastoesiupseeri
Majuri

Jouni Raunio

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

Liite 1. Tykistön tuliasemat ja maalialueet sekä ampuma-alueen aluejako, varotaulut, vartiopaikat ja kiinteät puomit
Liite 2. Linnoitetut ja vakioidut ampumapaikat sekä majoitusalueet
Liite 3. Lainaus lähteestä 8.
Liite 4. Lainaus lähteestä 9.

JAKELU

GD4583

TIEDOKSI

IMpaEmaaver
PEmaav-os
PE LOGOS
KaiPr